

Titel “God is met ons elke nieuwe dag”

Overdenking over Matteüs 2: 1 – 18 en Jeremia 31: 15 - 17

Paaskerk Baarn, 4 januari 2015

Ds. C. Kruijswijk Jansen

Rachel weent om haar kinderen, ze is niet meer te troosten, omdat ze er niet meer zijn. Hoe kan dat nou. De Koningen waren langsgekomen om te knielen. Magiërs worden ze genoemd, mensen die alles afweten van de stand van zon, maan en sterren. Daarom weten ze hoe de wereld reilt en zeilt. In feite zijn ze machtiger dan de koningen der aarde. Daarom worden zij in de loop der tijd zelf tot koningen. Ze knielen bij het kind. Stelt hun knielen wel wat voor?

Rachel weent om haar kinderen omdat ze niet meer zijn. Het is een beklemmend moment in het evangelie naar Matteüs. De kinderen zijn niet meer, tot op vandaag. In het kinderpaviljoen in Yad Vashem in Jeruzalem worden hun namen dag aan dag genoemd, terwijl kaarsen duizenden malen weerkaatst branden, de kinderen die in de oorlog zijn omgebracht. Maar ook de kinderen in Nigeria die door Boko Haram zijn weggevoerd, wat is er van hen geworden? Niemand die het weet. En de schoolkinderen in Pakistan die door de Taliban zijn vermoord, hun bloed kleefde aan de banken, plassen waren er op de vloer. Iedere keer weent Rachel, ontroostbaar. Leo Vroman, het afgelopen jaar overleden, schreef na de oorlog een gedicht dat begint en eindigt met bijna dezelfde woorden: ‘Kom vanavond met verhalen hoe de oorlog is verdwenen en herhaal ze honderd malen: alle malen zal ik wenen.’

Bij de lezing van de Kindermoord zong Nico de Ruig het lied “Als het leven soms pijn doet”, met daarin het terugkerende refrein: “Laat me voelen dat U werkelijk bestaat”. Je hebt dat zekere voelen zo nodig als alles je ontvalt. Zeker als je kind je ontvalt.

Hoe doe je dat dan, God voelen? Hoe zul je weten dat je niet alleen bent? Het brengt me bij Bonhoeffer, bij het lied ‘Door goede machten trouw en stil omgeven’ dat we straks na deze overdenking zullen zingen. Bonhoeffer, een vroom, piëtistisch en radikaal predikant in Duitsland in de tijd van het Nazisme, werd door Hitler gevangen genomen. Lang zat hij in de Tegelgevangenis in Berlijn en op het laatst in de kelder van het Gestapo hoofdkwartier. Daar schreef hij brieven aan familie en vrienden. Ze werden na de oorlog gebundeld in “Verzet en Overgave”. In april 1945, vlak voor het einde van de oorlog werd hij opgehangen in Flossenbürg. In december daarvoor schreef hij het aangrijpende gedicht ‘Door goede machten trouw en stil omgeven’ voor zijn verloofde en zijn moeder. Vs 7 ‘In goede machten liefderijk geborgen verwachten wij getroost wat komen mag. God is met ons des avonds en des morgens, is zeker met ons elke nieuwe dag.’ Schulte Nordholt die dit gedicht vertaald heeft, moest sterk denken aan Jezus in Gethsemane, bijvoorbeeld in vs 3 ‘En wilt Gij ons de bittere beker geven met gal gevuld tot aan de hoogste rand, dan nemen wij hem dankbaar zonder beven aan uit uw goede, uw geliefde hand.’

Vanwaar deze overgave? Waar voelt Bonhoeffer God? In ‘Verzet en Overgave’ vertelt hij van de bombardementen op Berlijn, iedere nacht, ook op de gevangenis. Over de angst van de gevangenen schrijft hij, en hoe hij troostend en bemoedigende woorden sprekend rondgaat. Hij is het levende bewijs dat God met ons is. In dat spreken en doen ligt de ervaring van het voelen van God. Als je zo bezig bent op grond van je vertrouwen, vóel je God, wéét je van het licht dat ook in de nacht schijnt, vs 5 ‘Laat warm en stil de kaarsen branden heden, die Gij hier in ons duister hebt gebracht, breng als het kan ons samen, geef ons vrede. Wij weten het, uw licht schijnt in de nacht.’

De kindermoord in Bethlehem is een van de meest wrange verhalen in de bijbel. Het leek allemaal zo hoopvol toen Jozef de stem hoorde “Jozef, wees niet bang. Het kind dat Maria draagt is uit de heilige Geest. Ze zal een Zoon baren. Geef hem de naam Jezus, want Hij zal zijn volk bevrijden van hun zonden”. (Mt 1:20,21) Hoe zo bevrijden? En waarvan? Het kind moet vluchten en de achterblijvende kinderen worden vermoord. De bloedspatten op de schoolbanken, bloedvlekken op de vloer ... Rachel weent, het houdt nooit op, tot op vandaag.

Het huidige graf van Rachel ligt aan de weg van Jeruzalem zuidwaarts via Betlehem naar Hebron. Op het gebied van Bethlehem vind je het graf. Naast het graf staat een Palestijns huis waarin een garagebedrijf en een souvenirwinkel is gevestigd. Eeuwen lang konden Joden, Christenen en Palestijnen haar graf bezoeken om daar te bidden. Dat kan nu niet meer. De scheidingsmuur die de Israëliërs hebben opgetrokken om de Westbank onttrekt het graf van Rachel aan de Moslim- en Christen Palestijnen. Alleen vanaf Israëlische zijde is haar graf te bezoeken. De weg is door de muur onbruikbaar

geworden. De garage is op de fles gegaan, de souvenirwinkel redt het nog net. Ze verkopen er kerststalletjes, hele bijzondere. Het tafereel van Maria, Jozef en kind, met os en ezel is intact, maar je kunt het niet zien. Een grote muur onttrekt het aan je blik. Een wrange stal, bedacht door een wenende Rachel. Nu weent zij voor de verdrukte Palestijnen.

Vroeger lag het graf van Rachel in Rama, ten noorden van Jeruzalem aan de karavaanweg van Egypte, via Jeruzalem naar het Oosten, naar Assyrië en Babilonië. Toen de kinderen Israëls werden weggevoerd in ballingschap, wist de bijbelschrijver te vertellen dat Rachel weende in haar graf vanwege de kinderen die er niet meer zijn.

Het beeld herhaalt zich in de dagen van Jezus, en in de dagen van de kruistochten toen het bloed door de straten van Jeruzalem vloeide, en in Yad Vashem.

Het houdt nooit op, terwijl het begin zo hoopvol was! De koningen der aarde, kenners van de macht, knielen voor het kind in de kribbe en bieden het geschenken aan: goud, wierook en mirre.

Het goud verwijst naar hun macht en gezag, hun aanzien en prestatie. Ze leggen het neer voor het kind en weten: nu ligt het in Gods handen.

De wierook verwijst naar het gebed, als een lieflijke reuk stijgt het in de Psalmen op tot God. Wie wierook aanbiedt weet van overgave, van innerlijk weten dat wij leven en regeren bij de gratie van God.

De mirre verwijst naar het leven én de dood: de bruid wordt ermee gezalfd op de dag van haar bruiloft. De dode wordt ermee gezalfd op de dag van z'n dood. Zo wordt op de hoogtepunten van het leven en van de dieptepunten beleden: 'Zo waarlijk helpe mij God almachtig.'

Daarom is het kerstfeest eeuwenlang gevierd op de zesde januari, op Driekoningen. Het is het vieren van het visioen dat de koningen der aarde ons regeren met goede trouw. Onze wereld is in goede handen, onze koningen leven met het besef dat zij hun ambt uitoefenen bij de gratie Gods. Iedere regeerder is een Salomo, een 'koning van de vrede'.

Dit visioen wordt weggevaagd door de krachtpatser van deze aarde. Daarom wenen wij om al de kinderen die er niet meer zijn. Daarom maken wij ons zorgen om onze gezondheid, en werk, en veiligheid. Daarom zingen wij 'Laat mij voelen dat U werkelijk bestaat'.

Maar er komt een ander beeld op dan een koning als krachtpatser: het beeld van een koning op een ezel, die niet regeert met kracht, maar in zwakheid en liefde, het beeld van Jezus die onvoorwaardelijk lief heeft en het leven van zijn vrienden belangrijker vindt dan zijn eigen leven.

Zijn levenshouding vindt z'n voedingsbodem in die oude woorden van Jeremia, die ziet gebeuren dat 'zij zullen terugkeren', 'droog je tranen'!

Dát is het geheim van de bijbel: dat God het werk van zijn handen nooit laat varen, dat wij staande blijven, dat God in ons midden is! Niet als een almachtige die alles naar zijn hand kan of zal zetten, maar als een onvoorwaardelijke liefde. Zo zie je Bonhoeffer rondgaan in de gevangenis: troostend en bemoedigend, in vertrouwen. Dít is de manier om te ontdekken dat God met ons is elke nieuwe dag.

Amen.